

САЙЛАУҒА ҚАТЫСУ – АЗАМАТТЫҚ ҰСТАНЫМ КӨРСЕТКІШІ

Кез келген мемлекет өзінің шын мәнінде демократиялық қоғам құруға талпынысының көрінісі ретінде азаматтардың мемлекет ісіне араласып, қажет болса мемлекеттік биліктің шешім қабылдауына әсер ету мүмкіндігін орнықтырады. Қазақстан Республикасы да 1995 жылы қабылданған қолданыстағы Конституциясының 33-бабының 1-тармағында өз азаматтарының тікелей және өз өкілдері арқылы мемлекет ісін басқаруға қатысуға, мемлекеттік органдар мен жергілікті өзін-өзі басқару органдарына тікелей өзі жүгінуге, сондай-ақ жеке және ұжымдық өтініштер жолдауға құқығы бар екендігін нақтылайды. Осы баптың екінші тармағы бойынша, республика азаматтарының мемлекеттік органдар мен жергілікті өзін-өзі басқару органдарын сайлауға және оларға сайлануға, сондай-ақ республикалық референдумға қатысуға құқығы бар екендігі бекітіледі. Елімізде соңғы уақытта қабылданған саяси шешімдердің нәтижесінде биылғы жылы ел азаматтарының кезекті рет заң шығарушы орган депутаттарын сайлау мүмкіндігі туып отыр. Орталық сайлау комиссиясы 20 қаңтар 2016 жылғы отырысында ҚР Парламенті Мәжілісінің және барлық деңгейдегі мәслихаттар депутаттарының кезектен тыс сайлауларын 2016 жылдың 20 наурызына белгілеу туралы қаулы қабылдаған болатын.

20 ақпан күні 20 наурызда өтетін кезектен тыс ҚР Парламенті Мәжілісі депутаттары сайлауына қатысатын саяси партиялар өздерінің үгіт-насихат жұмыстарын бастады. Саяси партиялардың сайлауалды үгіт-насихат жұмыстары 18 наурыз күні түнгі 00:00-де аяқталады.

Қазақстан Республикасының азаматтары ретінде жоғары оқу орындарының студенттері де Парламент пен жергілікті мәслихаттар депутаттарын сайлауға құқылы. Дегенмен, жастардың арасында саяси құқықтарын жүзеге асыру, сайлауға белсенді қатысу жөнінде әртүрлі көзқарастардың бар екендігін, сонымен қатар, сайлауға қатысуға немқұрайлылықтың да барлығын ескерген

жөн. Сондықтан, студенттердің сайлауға қатысып, өздері сенім артқан саяси партияға немесе мәслихат депутатына дауыс беруге ынтасын арттырып, дауыс беру арқылы өз саяси таңдауын жасауға мүдделі болуына жоғары оқу орындарының оқытушылары да жанама болса да әсер еткені жөн болар еді. Еліміздің жаңа буын азаматтарының ешкімнің ықпалынсыз, өзі сенетін саяси партияға қолдау білдіріп, сайлауалды бағдарламасы өзіне ұнаған нақты кандидатқа дауыс беруі оның азамат ретінде өз саяси құқығының мәніне назар аударып, өзінің саяси шешім қабылдау әлеуетін түсінуіне септігін тигізеді. Сонымен қатар, сайлауға барып, дербес түрде өз таңдауын жасау арқылы ол

болашақта өзі таңдаған саяси партияның Парламент қабырғасында өзі шешілуі тиіс деп ойлайтын мәселелерді көтеруіне жағдай тудыруға атсалыса алады. Әрине, сайлауалды үгіт-насихат жұмыстарында студенттер тек сол іс-шаралардың қатысушылары ғана емес, ұйымдастыру жұмыстарына атсалысқан белсенді ретінде де қатысады. Әртүрлі саяси партиялар мен жекелеген тұлғалардың сайлауалды үгіт-насихат жұмыстарына қатысу арқылы студент өзінің саяси таңдауын жасай алады. Жоғары оқу орындары саяси сауатты болашақ мамандардың, елі үшін өз жауапкершілігін толықтай сезінетін азаматтардың қалыптасуына мүдделі мекеме ретінде студенттердің дербес саяси таңдау жасауына барынша ыңғайлы жағдай тудыруы қажет. Жоғары оқу орындарының тарапынан студенттердің сайлауға қатысуын қамтамасыз ету үшін үгіт-насихат жұмыстары олардың өз саяси құқықтарын түсіндірумен байланыстырыла жүргізілуі тиіс. Әр студент, ең алдымен, өзінің осы елдің азаматы ретінде оның саяси өміріне атсалыса алатындығын, сол арқылы өзінің саяси шешімдердің қабылдануына жанама түрде әсер ете алатындығын түсінуі керек. Осы жағдайды ескерген университетіміздің халықаралық құқық кафедрасының меңгерушісі з.ғ.д., профессор С.Ж.Айдарбаев кафедраның барлық оқытушы-профессорлық құрамының, эдвайзерлерінің студенттерге сайлау жайлы толыққанды ақпарат беріп, арнайы шараларды ұйымдастыруын міндеттеді. Бұл өз кезегінде халықаралық құқық мамандығы бойынша білім алушы

студенттердің сайлауға барынша белсенді қатысып, өздері таңдаған саяси партия мен мәслихатқа, кандидатқа дауыс беруіне өз әсерін тигізери анық. Студенттерге сайлаудың мәні мен мақсаты, сайлау құқығын жүзеге асырудың маңызы жайлы түсіндіру жұмыстарын жүргізу олардың құқықтық санасының деңгейі мен азаматтық ұстанымына да ықпал етеді. Халықаралық құқық кафедрасының ұжымы сайлау жөніндегі іс-шаралар жоспарын жасап, іске кірісіп те кетті.

Қазіргі кезде елімізде ресми тіркеуден өткен саяси партиялардың басым бөлігі сайлауға қатысуға мүмкіндік алды. 16 ақпан 2016 жылы ҚР Орталық сайлау комиссиясында Парламент Мәжілісі депутаттары сайлауына түсетін партиялардың тізімін сайлау бюллетеніне тіркеуге орай жеребе тастау рәсімі өтті. Жеребеге сәйкес сайлау бюллетеніне ең бірінші «Нұр Отан» партиясы енгізіледі. Ал Қазақстан коммунистік халық партиясы – 2, «Ақ жол» партиясы – 3, «Бірлік» партиясы – 4, Жалпыұлттық социал-демократиялық партия – 5, «Ауыл» партиясы 6 нөмір болып белгіленетін болды. Аталған саяси партиялардың сайлауалды бағдарламаларымен танысып, олардың ұсынған идеяларының өз көңілінен шығуына қарай нақты біреуін қолдап дауыс беру – әр студенттің жеке азамат ретінде өз азаматтық ұстанымының қалыптасқанының көрінісі болмақ.

Есбол ӨМІРЖАНОВ,
халықаралық құқық кафедрасының
доценті, з.ғ.к.